

အာနန္ဒာ အရှင် (အေဒီ ၇-၇၇ခုနှစ်ပိုင်း) အဘိဓမ္မမူလဋီကာကျမ်းပြု

အရှင်ကောလ

ဤအရှင်၏အမည်ကို သီဟိုဠ်မှတ်တမ်းများ၌ **အာနန္ဒဝနရတနတိဿ**ဟု ဖော်ပြကြသည်။ အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာ၏ ဋီကာအဖွင့်ကျမ်းကို ရေးသားသည်။ ယင်းသည် ပထမဆုံး သောဋီကာကျမ်းဖြစ်၍ မူလဋီကာဟုတွင်သည်။ ထို့ကြောင့် အရှင်မြတ်အား **မူလဋီကာကျမ်းပြု** အရှင်အာနန္ဒာဟု မြန်မာပညာရှင်တို့က ရည်ညွှန်းခေါ်ဝေါ်ကြသည်။ မူလဋီကာကို ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်က **လိနတ္ထပဒဝဏ္ဏနာ** ဟုအမည်ပေးခဲ့သည်။ ယင်းကျမ်းကို ရေးပြီးသောအခါ **အရှင်မဟာကဿပနှင့်** အဖွဲ့ဝင်ဆရာတော်များက တည်းဖြတ်ပြင်ဆင်ကြကြောင်း **သဒ္ဓမ္မသင်္ဂဟ**ကျမ်း၌ ဖော်ပြသည်ဟု သိရသည်။ အရှင်မြတ်ရေးသည့် အခြားကျမ်းစာများရှိသေးကြောင်း မှတ်တမ်းမရှိချေ။

လိနတ္ထပဒဝဏ္ဏနာ

မူလဋီကာဟုတွင်သည့် **လိနတ္ထပဒဝဏ္ဏနာ**သည် အမည်နာမနှင့်အညီပင် အဘိဓမ္မအဋ္ဌကထာမှ ရွေးချယ်ထားသော ခက်ခဲနက်နဲသည့် စကားလုံးများကို ဖွင့်ဆိုသည်။

‘စတ္တာရိ စ သဟဿာနံ၊ ပုန တိဏိသတာနိ စ။
အဋ္ဌသာလိနိယာ ဧတေ-ပဒါ လိနတ္ထဇောတကာ’

ဟူသော ဓမ္မသင်္ဂဟဋီကာနိဂုံးဂါထာအရ (အဋ္ဌသာလိနိ)မှ ရွေးချယ် ထားသည့်ပုဒ်ပေါင်း လေးထောင်သုံးရာတို့ကို ဖွင့်ဆိုခဲ့သည်။ သမ္မောဟဝိနောဒနီနှင့် ပဉ္စပကရဏအဋ္ဌကထာတို့မှ ပုဒ်ပေါင်းမည်မျှရွေးချယ်ခဲ့သည်ကိုမူ ပညာရှင်တို့ လေ့လာရန်ကျန်နေသေးသည်။ မူလဋီကာ၌ ရှေးမှာရေးပြီးသည်ကို ပြန်၍ညွှန်းဆိုချက်များပါသည်။

မူလဋီကာ၌ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အယူအဆနောက်သို့ မလိုက်ဘဲ ဖွင့်ဆိုချက်များလည်းပါ၏။ ရုပ်သက် ၁၇-ချက်ရှိ အဋ္ဌကထာအဆိုနှင့်ပတ်သက်၍ ဖွင့်ဆိုအဋ္ဌကထာကိုပင် ကိုးကားလျက် ရုပ်သက် ၁၆-ချက်ရှိသည်ဟု မူလဋီကာက ယူဆသည်။ အနုဋီကာဆရာကမူ အဋ္ဌကထာစကားကို လည်းမပယ်၊ မူလဋီကာအဆိုကိုလည်းမငြင်းဘဲ ယုတ္တိရှာပြီး နှစ်မျိုးလုံးသင့်အနေဖြင့် ဖြန့်ဖြေပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီ (ဋီကာကျော်)ကမူ မူလဋီကာ၏ ရုပ်သက် ၁၆-ချက်အဆိုကို **ကေစိ** ထိုး၍ပင် ပယ်ခဲ့သည်။

^၀ Pali Literature of Ceylon, p. 210

^၂ မူလဋီ ၂၊ ၁၂၈။

^၅ အနုဋီ ၂၊ ၂၅။

^၃ မူလဋီ ၂၊ ၂၀။

ဋီကာကကျော်ဆရာသည် မူလဋီကာ၏တပည့်ရေးသည်ဟု ယူဆရသည့် သစ္စသင်္ခေပဂါထာကိုလည်း ကိုးကားဖော်ပြခဲ့သည်။ လယ်တီဆရာတော်ကမူ မူလဋီကာဆရာသည် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အဋ္ဌကထာ၌ပြသည့် မဟာအဋ္ဌကထာဝါဒကို အတည်ယူပြီး ရုပ်သက် ၁၆-ချက်ဟုဆို၏။ သို့ရာတွင် ယမကပါဠိနှင့်ဆန့်ကျင်၍ ယင်းအဆိုကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသပင် ပယ်ပြီးဖြစ်၏ဟုဆိုသည်။

တောင်းပန်သူ

ဓမ္မသင်္ဂဟဋီကာ၏ နိဂုံး၌ဖော်ပြသော -
‘ဓမ္မမိတ္တောတိ နာမေန၊ သက္ကစ္စံ အဘိယာစိတော။
အာနန္ဒောက္ကတိနာမေန၊ ကတာ ဂန္ထာ သုဗုဒ္ဓိနာ-
‘ဓမ္မမိတ္တအမည်ရှိပုဂ္ဂိုလ်က ရိုသေစွာ တောင်းပန်သောကြောင့် အသိပညာနှင့် ပြည့်စုံသော အာနန္ဒာအမည်ရှိ မထေရ် စီရင်သည်’

ဟူသောဂါထာအရ အရှင်ဓမ္မမိတ္တမထေရ် တောင်းပန်၍ ရေးစီရင်ကြောင်း သိရသည်။ သို့ရာတွင် ရှေးအကျဆုံး ပါဠိစာပေသမိုင်းဖြစ်သည့် **ဂန္ထဝံသ**ကျမ်းကမူ **ဗုဒ္ဓမိတ္တ**မထေရ် တောင်းပန်၍ ရေးသည်ဟုဆိုသည်။^၁ ခေတ်သစ် သုတေသီများလည်း ဂန္ထဝံသအဆိုကို လက်ခံကြသည်။ သုတေသီများသည် ယင်းဗုဒ္ဓမိတ္တ သို့မဟုတ် ဓမ္မမိတ္တ မထေရ်များကို ခြေရာခံ၍ အရှင်အာနန္ဒာ ပေါ်ထွန်းရာ ခေတ်ကို ခန့်မှန်းလေ့ရှိကြသည်။

ဆရာတပည့်

အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝိနီဋီကာနှင့် အဘိဓမ္မတ္ထဝိကာသိနီဋီကာတို့ကိုပြုစုသော အရှင်သုမင်္ဂလထေရ်က ၎င်း၏ အဘိဓမ္မတ္ထဝိကာသိနီဋီကာ၌ ညွှန်းဆိုခဲ့သော **အာနန္ဒာစရိယ**ဟူသော မထေရ်မှာ ဤအရှင်ဖြစ်သည်ဟုဆိုသည်။ မူလဋီကာ၏ အဖွင့် **လိနတ္ထပဒဝဏ္ဏနာ** (အဘိဓမ္မာအနုဋီကာ)ကို ဤအရှင်၏ တ ပည့်ဖြစ်သူ **စူဠဓမ္မပါလထေရ်**က ဖွင့်ဆိုသည်။ ဤ၌ **စူဠဓမ္မပါလထေရ်**ဟုဆိုခြင်းမှာ အဋ္ဌကထာကျမ်းများ၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာနှင့် နိကာယဋီကာ ကျမ်းပြုဆရာကြီး **အာစရိယဓမ္မပါလ**နှင့် ကွဲပြားစေရန်ဖြစ်သည်။ ဤအရှင်သည် သစ္စသင်္ခေပကျမ်းကိုလည်း ရေးခဲ့သည်။

^၁ ဋီကာကျော်၊ ၁၄၀။

^၆ သင်္ဂြိုဟ်မဟာဋီကာ၊ စာ-၁၅၂။

^၂ ဂန္ထဝံသ၊ စာ-၆၈။

^၀ Handbook of Pali Literature p 11

^၆ Ibid., p 11

မူလဋီကာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ဘွဲ့နာမည်တူ အခြား အာနန္ဒာအမည်ရှိ မထေရ်တစ်ပါးရှိသေးသည်။ အေဒီ ၁၂-ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် ပေါ်ထွန်းသည့် သုဗောဓာလင်္ကာရ (အလင်္ကာ)ကျမ်းပြု အရှင်သံဃရက္ခိတမထေရ်နှင့် ဥဒုမ္မရ ဝိရိ(ဒိမ္မုလာဂလ)ကျောင်းနေ အရှင်မေဓကီရတို့၏ တပည့် ဖြစ်သည်။ **ဝနရတနအာနန္ဒ** သို့မဟုတ် **အရညရတန အာနန္ဒ**ဟုလည်းခေါ်တွင်သည်။ ထိုအရှင်သည် **ပဒသာဓန** ခေါ် ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းနှင့် ဒုဒ္ဒသိက္ခာတို့ကို သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် နိဿယရေးခဲ့သည်။ ရူသိဒ္ဓိကျမ်းပြု အရှင်ဗုဒ္ဓပိယ၏ ဆရာ ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ မူလဋီကာကျမ်းပြု ‘အာနန္ဒာစရိယ’ခေါ် ‘**အာနန္ဒဝနရတနတိဿ**’ မထေရ်နှင့် ရူပသိဒ္ဓိကျမ်းစာရှင် အရှင်ဗုဒ္ဓပိယ၏ဆရာ **အရညရတနအာနန္ဒ**မထေရ်တို့မှာ တစ်ပါးစီဖြစ်ကြောင်း မှတ်ယူနိုင်သည်။

ဇာတိမူလ

ဇာတိဒေသနှင့်ပတ်သက်၍ အရှင်မြတ်၏ကျမ်းစာ၌ ဖော်ပြ ထားခြင်းမရှိချေ။ ဘိက္ခုညဏမောဠိက မူလဋီကာကျမ်းပြု အရှင်အာနန္ဒာသည် **မယူရဒုတပဋ္ဌန** အရပ်၌ သီတင်းသုံး ခဲ့ကြောင်း ဆိုသည်။^၁ ဂန္ထဝံသကျမ်း အဆိုအရမူ အရှင် မြတ်သည် အိန္ဒိယဇာတိဖြစ်သည်။^၂ သီဟိုဠ်ပါဠိစာပေ သမိုင်း ဆရာများကလည်း ဂန္ထဝံသအဆိုအတိုင်း အရှင် မြတ်သည် အိန္ဒိယနိုင်ငံသားဖြစ်ပြီး သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)၌ သာသနာ့ဘောင်သို့ဝင်လျက် နောင်အခါ **ဝနဝါသီ**ဂိုဏ်း၏ နာယက ဖြစ်လာသည်ဟုဆိုကြသည်။^၃ ယင်းဝနဝါသီဂိုဏ်း သည် ထိုအချိန်က မဟာဝိဟာဝါသီမထေရ်တို့နှင့် ခြားနား သည်။ သို့ရာတွင် ပါဠိတော် အဋ္ဌကထာဆိုင်ရာ အဓိပ္ပါယ် ကောက်ယူပုံအားလုံး ရှေးဟောင်းမဟာဝိဟာရဝါသီ အစဉ် အလာနှင့် တူညီကြပြီး ဝိနည်းကျင့်ဝတ်ဆိုင်ရာ တင်းကြပ်မှု တို့၌သာ ကွဲပြားပုံရသည်။^၄

မူလဋီကာသည် ကောင်းမွန်ခိုင်ခံ့ပြီး ပညာရှင်များ လေးစားမြတ်နိုးသည့် ကျမ်းဂန်တစ်ဆူဖြစ်လင့်ကစား ရတနတ္ထယပဏာမနှင့် နိဂုံးမပါရှိခြင်း၊ မိမိထက်ရှေးကျဖွယ်ရှိ သည့် အဋ္ဌကထာဆရာကြီး အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ အဘိဓမ္မာ ဝတာရကျမ်းမှ ထုတ်နုတ်ကိုးချက်ကို မတွေ့ရခြင်းတို့မှာ ဤအချက်နှင့်ပတ်သက်သလော၊ သို့မဟုတ် မူလဋီကာ

ကျမ်းပြုရာဒေသသို့ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ အဘိဓမ္မာဝတာရ ကျမ်းစာမရောက်သေး၍လော သို့မဟုတ် ကိုးကားရန်မလို အပ်၍လောဟု စဉ်းစားဖွယ်ဖြစ်သည်။

ခေတ်ကာလ

အရှင်အာနန္ဒာ ပေါ်ထွန်းရာခေတ်ကို အတိအကျ ဖော်ပြ ရန်ဖြစ်နိုင်ချေ။ သို့ရာတွင် အရှင်မြတ်လက်ခံကျင့်သုံးရာ ဝနဝါသီဂိုဏ်းတည်ရှိခဲ့သည့် အချိန်ကာလနှင့်ညီ၍ အရှင် မြတ်၏ ခေတ်ကာလကို ခန့်မှန်းနိုင်သည်။ ယင်းဝနဝါသီ ဂိုဏ်းကို **ဒုတိယအဂ္ဂဗောဓိမင်း** (အေဒီ ၆၁၂-၆၂၂) လက် ထက်တွင် တည်ထောင်သည်ဟုဆိုသည်။^၅ သို့ဖြစ်၍ ဝနဝါ သီဂိုဏ်းဝင်ဖြစ်သူ အရှင်အာနန္ဒာသည် ဒုတိယအဂ္ဂဗောဓိ မင်း၏ ခေတ်ထက် နောက်ကျရမည်ဖြစ်သည်။

တစ်ချိန်တွင် ယင်းဝနဝါသီဂိုဏ်း၏ နာယကဖြစ်ခဲ့သူ **အာနန္ဒဝနရတနတိဿ**ဟု ထင်ရှားသည့် **အာနန္ဒာစရိယ** ခေါ် အရှင်အာနန္ဒာ၏ခေတ်ကို သီဟိုဠ်ပါဠိစာပေသမိုင်း ကျမ်းပြုဆရာက အေဒီ ရှစ်ရာစု သို့မဟုတ် ကိုးရာစုခန့်ဟု ဆိုသည်။^၆ သို့ရာတွင် အရှင်အာနန္ဒာမှာ ဝနဝါသီဂိုဏ်း၏ အဘယ်နှစ်ဆက်မြောက်နာယကဟု အတိအကျမသိရသော ကြောင့် အေဒီရှစ်ရာစုမတိုင်မီလည်းဖြစ်နိုင်သည်။ တပည့် ဖြစ်သူ စူဠဓမ္မပါလသည်လည်း အရှင်အာနန္ဒနှင့် မရှေး မနှောင်းပင် ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာကျမ်းပြု အရှင်မဟာဓမ္မပါလမှာ အေဒီ ၆-ရာစုနှောင်းပိုင်းဖြစ်ကြောင်း လေ့လာတွေ့ရှိရ သည်။ မူလဋီကာကျမ်းပြု အရှင်အာနန္ဒာနှင့် ၎င်း၏တပည့် အနုဋီကာကျမ်းပြု အရှင်စူဠဓမ္မပါလတို့လည်း များစွာ နောက်မကျဘဲ ခေတ်ပြိုင်ဟုမဆိုနိုင်လျှင်တောင် ခေတ် ကာလချင်း အလွန်နီးကပ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။

အေဒီ-၆၃၅ တွင် နာလန္ဒာတက္ကသိုလ်သို့ ရောက်ရှိ ခဲ့ပြီး အေဒီ-၆၄၀(သာသနာ-၁၁၈၄)တွင် အိန္ဒိယတောင် ပိုင်း၊ ကပ္ပိပုရိမြို့သို့ရောက်သွားခဲ့သော တရုတ်ရဟန်းတော် ဟူယင်ဆန် ရည်ညွှန်းခဲ့သည် ဆိုသော အရှင်ဓမ္မပါလမှာ မဟာဋီကာကျမ်းပြု အရှင်မဟာဓမ္မပါလပင် ဖြစ်သင့်သည်။ အကြောင်းမူ အေဒီ-၅၁၆ ထက်နောက်ကျသူ အရှင်မဟာ ဓမ္မပါလသည် ဟူယင်ဆန် ကပ္ပိပုရသို့ရောက်ချိန် အေဒီ- ၆၄၀ နှင့် အနီစပ်ဆုံးဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။

သမန္တပါသာဒိကာ (ဝိနယအဋ္ဌကထာ)၏ ရှေးအကျဆုံး အဖွင့်ကျမ်းဖြစ်သည့် **ဝဇီပုဒ္ဓိဋီကာ**၌ **ကလသပုရဝါသီ**

^၁ Handbook of Pali Literature p.10-11
^၂ Nanamoli, The Path of Purification p, XVI
^၃ ဂန္ထဝံသ၊ စာ- ၆၆။
^၄ H.P.L., p. 74
^၅ P.L. C., p 210

^၆ Encyclopedia of Buddhism, Vol. I p. 49
^၇ Corrections of Geigir's Mahavamsa, p. 189-197
^၈ P.L. C., p 211

အာနန္ဒာစရိယ၏ အဆုံးအဖြတ်များကို ညွှန်းဆိုချက်များ တွေ့ရသည်။ ယင်းအာနန္ဒာစရိယအား အလွန်လေးစား ပုံလည်းရသည်။ ထို့ကြောင့် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာ၌ အောက်ပါ မိန့်ဆိုချက်ကို တွေ့ရသည်-

“အာစရိယော နာမ အာနန္ဒာစရိယော ကလသပုရ-
ဝါသီတိ ဂဟေတဗော”။

“ဆရာဟူသည် ကလသပုရ အရပ်နေ အရှင်အာနန္ဒာ
ဆရာကိုယူပါ”

တစ်ဖန် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာ၌ ခုဒ္ဒသိက္ခာနှင့် ဝိနယဂဏ္ဍိပဒ ကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မသိရိနာမည်ကို ဖော်ပြသည်။^၁ အနုဋီကာ ကျမ်းပြု အရှင်စူဠဓမ္မပါလကလည်း မူလဋီကာ၌ အရှင် အာနန္ဒာမထေရ်က ‘ကေစိ’ဟု နှိမ်၍ဆိုခဲ့ရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်မှာ အရှင်ဓမ္မသိရိဖြစ်ကြောင်း ဆိုသည်။^၂ အနုဋီကာ ၌ဖော်ပြသူ အရှင်ဓမ္မသိရိမှာ မည်သည့်ကျမ်းကိုရေး ကြောင်း မသိရချေ။ တစ်ဖန် အရှင်ဝဇီရဗုဒ္ဓိသည် မိမိဋီကာ ၌ မိမိနှင့် အမည်တူ အရှင်ဝဇီရဗုဒ္ဓိမထေရ်တစ်ပါး၏ ဝိနယ အနုဂဏ္ဍိပဒကိုလည်း ကိုးကားခဲ့သည်။ ထိုအတူပင် အရှင် စူဠဓမ္မပါလ၏ အနုဋီကာ၌လည်း “ယေ စ ဝဒန္တိတိ ဧတ္ထ ယေစာတိ ဝဇီရဗုဒ္ဓိတ္ထေရံ သန္ဓာယာဟ”^၃ဟု ဝဇီရဗုဒ္ဓိ ဘွဲ့အမည်ကို ရည်ညွှန်းပြန်သည်။ အနုဋီကာ၌ ဖော်ပြသည့် အရှင်ဝဇီရဗုဒ္ဓိသည် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာလာ ဝိနယအနုဂဏ္ဍိပဒ ကျမ်းပြု အရှင်ဝဇီရဗုဒ္ဓိဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်။

မြန်မာနိုင်ငံ သာသနာ့ဂန္ထဝင်တွင် ထင်ရှားတော်မူခဲ့ သော ဆရာတော်ဦးဗုဒ္ဓိသည် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာ၌ညွှန်းဆိုသည့် အရှင်အာနန္ဒာကို မူလဋီကာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်၊ မူလဋီကာ၌ ကေစိထိုးခံရသော ဓမ္မသိရိမထေရ်ကိုလည်း ခုဒ္ဒသိက္ခာ ကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မသိရိအဖြစ် ယူဆတော်မူသည်။

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်များအရ ဆရာတော်၏ ယူဆ ချက်မှာ ဖြစ်နိုင်ခြေများစွာရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ဝဇီရ ဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာ၌ဖော်ပြသည့် အရှင်ဓမ္မသိရိသည် ဆရာတော် ဦးဗုဒ္ဓိယူဆသကဲ့သို့ ခုဒ္ဒသိက္ခာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်မှာ သေချာသည်။ အကြောင်းမူ ဝဇီရဗုဒ္ဓိ၌ အရှင်ဓမ္မသိရိရေး အဖြစ်ဖော်ပြသည့် ဂါထာတစ်ပုဒ်ကို ခုဒ္ဒသိက္ခာ၌ တွေ့ရ သောကြောင့် ဖြစ်သည်။^၄

အရှင်ဝဇီရဗုဒ္ဓိသည် သာရတ္ထဋီကာခေတ်၌ အလှမ်း ဝေးနေပြီဖြစ်သည့် မဟာအဋ္ဌကထာ၊ အန္ဓကအဋ္ဌကထာ၊

ကုရုန္ဒိအဋ္ဌကထာ၊ မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာ စသော ရှေး ဟောင်း အဋ္ဌကထာကြီးများ၌လာသည့် ဝါဒများကို ပိုင်နိုင် စွာထုတ်ပြနိုင်ဖြင့် သာရတ္ထဋီကာထက် အတော် အတန် ရှေးကျသည် ဟုယူဆနိုင်သည်။

သာရတ္ထဋီကာရှင်သည် သာရတ္ထဋီကာဂန္ဓာရမ္ဘ၌ ဝဇီရ ဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာကိုရည်ညွှန်း၍ “ပေါရာဏေဟိ ကတံ ယံ တု” ဟု “ပေါရာဏ” ဟု သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယေဘု ယျအားဖြင့် နှစ်တစ်ရာနှစ်ရာထက်ရှေးကျသော ဆရာတို့ ကိုသာလျှင် ပေါရာဏဟု သုံးစွဲသင့်သည်ကိုလည်း ထည့် သွင်းစဉ်းစားနိုင်သေးသည်။ ဖော်ပြပါအချက်များကို ပေါင်း ရုံးလိုက်သော် သာရတ္ထဋီကာထက် အနည်းဆုံးနှစ် တစ်ရာ ကျော်နှစ်ရာခန့်ရှေးကျဖွယ်ရှိသည့် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋ္ဌိကာထက် ရှေး ကျသော အရှင်အာနန္ဒာတို့ ဆရာတပည့်ခေတ်ကို အနီးစပ် ဆုံးအားဖြင့် အေဒီ-၇ ရာစုနှောင်းပိုင်းနှင့် ၁၀-ရာစုအကြား ဟု ခန့်မှန်းနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

သို့ဖြစ်၍ အေဒီ ၇-ရာစုနောက်ပိုင်း ရာစုနှစ်သုံးခု အတွင်း တစ်ချိန်ချိန်တွင် အရှင်အာနန္ဒာတို့ ဆရာတပည့် ရှေ့ဆက်နောက်ဆက် ပေါ်ထွန်းခဲ့ကြသည်ဟု ကောက်ချက် ဆွဲပါက အနီးစပ်ဆုံးပင် ဖြစ်တော့သည်။

ဤ၌ သီဟိုဠ်ဆရာတော် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်ယူဆခဲ့ သည့်သာကေကို ပြန်ကောက်သင့်သည်။ အချို့ပညာရှင် များက ထိုဆရာတော်ယူဆသည်နှင့်မတူဘဲ (မဟာဓမ္မပါလ အား ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဋီကာကို ရေးသားရန်တောင်းပန်သူ) သိဒ္ဓ ဝါမပရိဝေဏကျောင်းနေ အရှင်ဒါဌာနာဂမထေရ်နှင့် စတုတ္ထမြောက် မဟိန္ဒမင်း(အေဒီ-၉၇၆)ကို အဘိဓမ္မာ တရားဟောရန် တာဝန်ပေးခံရသည့် (မဟာဝံသ၊ ၄၄၊ ၆) အရညဝါသီ ဒါဌာနာဂမထေရ်တို့မှာ တစ်ပါးစီဟုယူဆ လိုကြသည်။ မဟိန္ဒမင်းအား အဘိဓမ္မာတရား ဟောကြား ရန်တာဝန်ကျသူ အရညဝါသီဒါဌာနာဂမထေရ်မှာ မဟာဋီ ကာကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူမဟုတ်။ အခြားတစ်ပါး ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုသည်။

အဆိုပါ ဒုတိယဒါဌာနာဂမထေရ် (မဟိန္ဒမင်းအား တရားဟောသူ)သည် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တယူဆသကဲ့သို့ပင် သိဒ္ဓ ဝါမ(ပရိဝေဏ)ကျောင်းတိုက်မှ ထွက်ခွာသွားပြီးနောက် ဓမ္မမိတ္တမထေရ်၏ သိတ္တဂါမ (အရညဝါသီ)ကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးသည်။^၅ သို့ဖြစ်လျှင် ဤဓမ္မမိတ္တမထေရ်သည် ပင် မူလဋီကာနိဂုံးပါ အရှင်အာနန္ဒာမထေရ်အား မူလ ဋီကာကို ရေးသားရန်တောင်းပန်သည့် ဓမ္မမိတ္တမထေရ်ဖြစ် သည်ဟု ဆိုနိုင်ရာသည်။ တစ်ဆက်တည်းတွင် အရှင်အာ နန္ဒာအား အေဒီ-၁၀ ရာစုဟုလည်း ခန့်မှန်းနိုင်ပြန်သည်။

^၁ ဝဇီရ-ဋီ၊ စာ- ၃၅။
^၂ ဝဇီရ-ဋီ၊ ၉၅။ ယင်း၊ ၂၈၄။
^၃ အနုဋီ ၁၊ ၉၁။ အနုဋီ ၃၊ ၂၁၂-၈၁၁။
^၄ ပဉ္စပကရဏ-အနုဋီ၊ ၂၁၂။
^၅ ဝဇီရ-ဋီ၊ စာ- ၂၈၄။

^၅ Corrections of Geiger's Mahavamsa etc. p. 196-197

ဒုတိယအဆို

အရှင်အာနန္ဒာအား အေဒီ ၅-ရာစုဟု ယူဆသည့် ပညာရှင်များလည်းရှိသည်။ ၎င်းတို့အလိုအရမှာ ဤသို့ဖြစ်သည်။

ယခုခေတ် ဓမ္မသင်္ဂဟီမူလဋီကာ စာအုပ်များ၏ နိဂုံးတွင် ကျမ်းပြုရန်တောင်းပန်သူကို **ဓမ္မမိတ္တ**မထေရ် ဟုဖော်ပြသော်လည်း ဂန္ထဝံသကျမ်းက**ဗုဒ္ဓမိတ္တ**မထေရ်ဟုဆိုသည်။ **ဟာဒီ**အမည်ရှိ ပညာရှင်ပါမေက္ခကလည်း အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသအား ပပဉ္စသုဒ္ဓနီ(မဇ္ဈိမနိကာယ်)အဋ္ဌကထာကို ပြုစုရန် တောင်းပန်သော ဗုဒ္ဓမိတ္တမထေရ်သည်ပင် မူလဋီကာကိုပြုရန် အရှင်အာနန္ဒာအား တောင်းပန်သည်ဟု ယူဆသည်။^၁ ယင်းဂန္ထဝံသအဆိုကို အခြေပြု၍ မူလဋီကာကျမ်းပြု အရှင်အာနန္ဒာသည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသနှင့် မရှေးမနှောင်း အေဒီ ၄၅၀-ကျော်တွင် ပေါ်ပေါက်သည်ဟု ပညာရှင်တို့ ခန့်မှန်းခြင်းဖြစ်သည်။

သို့ရာတွင် ဝနဝါသီဂိုဏ်းပေါ်ပေါက်ခဲ့သည့် အချိန်နှင့် ကြည့်မူ စောလွန်းသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ သီဟိုဠ်ပညာရှင်များကမူ မူလဋီကာရှင် အရှင်အာနန္ဒာကို ဝနဝါသီဂိုဏ်းပေါ်ပြီးမှပေါ်ပေါက်သည်ဟု ယူလိုကြသည်။^၂ အရှင်ဉာဏမောဠိကမူ အေဒီ၁၆-စုလယ် နောက်ပိုင်း တစ်တစ်ချိန်ချိန်ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုခဲ့သည်။^၃

ကွင်းဆက်များ

ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ၌ အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တ၊ အရှင်ဓမ္မမိတ္တနှင့် အရှင်ဥပတိဿထေရ်တို့သည် အဋ္ဌကထာဆရာ (အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသကို ရည်ရွယ်ပုံရသည်)ထံ၌ တပည့်ခံဖူးကြကြောင်း ပြဆိုထားသည်။^၄

အထက်ပါ ဖော်ပြချက်များအရမူ ဓမ္မသင်္ဂဟီမူလဋီကာ နိဂုံး၌ပါသော **အရှင်ဓမ္မမိတ္တ** သို့မဟုတ် **အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တ** ထေရ်နှင့် **အရှင်ဓမ္မသိရိ**တို့မှာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓယောသနှင့် ခေတ်ပြိုင် သို့မဟုတ်အနည်းငယ်နောက်ကျသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ မူလဋီကာဆရာသည် ဖော်ပြပါ အရှင်ဓမ္မသိရိကို ကေစိ-ထိုးသည်ဆို၍ အတော်အတန် နောက်ကျသွားနိုင်ပြန်သည်။ သို့ဖြစ်ပါက ဤဝဇီရဗုဒ္ဓိပါ **အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တ**သည် နာမည်တို့ကိုအခြေပြု၍ မဇ္ဈိမနိကာယ်အဋ္ဌကထာကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိသည်မှန်သော်လည်း

^၁ ဂန္ထဝံသ၊ စာ-၆၈။

^၂ Hardy, The Nettipakarana p. XIV

^၃ Encyclopedia of Buddhism Vol. 1, p. 49

^၄ Nanamoli, The Path of Purification p, XVI

^၅ အာစရိယာ နာမ ဗုဒ္ဓမိတ္တထေရ်ဓမ္မသိရိထေရ်ဥပတိဿ-ထေရ်ဗုဒ္ဓယော ဂဏပါမောက္ခ၊ အဋ္ဌကထာစရိယဿ စသန္တိကေ သုတပုဗ္ဗာ။ ဝဇီရ-ဋီ၊ စာ- ၃၅။

အဆိုပါ **အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တ**သည်ပင် မူလဋီကာကိုရေးသားရန် တောင်းပန်သည်ဟူသော ပညာရှင်တို့၏အဆိုမှာ အားနည်းလှသည်။ အမည်တူ အခြားနာမည်တူ ဗုဒ္ဓမိတ္တထေရ်က မူလဋီကာကို ရေးရန်တောင်းပန်သည်ဟု ယူနိုင်သည်။ အနုဋီကာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကို စုဋ္ဌဓမ္မပါလအဖြစ် ယူဆထားသဖြင့် မဟာဋီကာကျမ်းပြု အရှင်ဓမ္မပါလခေတ်နှင့် ညီဖွယ်မလိုပေ။ အကယ်၍ မဟာဋီကာရှင်က နောက်ကျမည်ဆိုလျှင်တောင် အရှင်မြတ်၏ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂမဟာဋီကာနှင့် အခြားကျမ်းများ၌ မူလဋီကာနှင့် အနုဋီကာတို့မှ ရည်ညွှန်းခဲ့တန်ရာသည်။

ထူးခြားသည်မှာ သီဟိုဠ်စာပေသမိုင်းရေးဆရာတို့သည် ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ၌ဖော်ပြသည့် စာပေသမိုင်းဆိုင်ရာ အချက်အလက်အချို့ကို ထည့်သွင်းသုံးသပ်ခြင်းမပြုကြောင်း တွေ့ရခြင်းဖြစ်သည်။

စကားကြွင်း

မူလဋီကာအဆိုကို အနုဋီကာရှင်က အဋ္ဌကထာနှင့်ရောမူလဋီကာနှင့် မဆန့်ကျင်အောင်း ညှိနှိုင်းဖွင့်ဆိုကြောင်း ဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ မဟာဋီကာတွင် အလားတူနေရာများကို လေ့လာသောအခါ ‘စုတိစိတ်မတိုင်မီ ၁၆-ခုမြောက်စိတ်နှင့် အတူဖြစ်၍ စုတိစိတ်ပါချုပ်သူများ’ ဟူသော ဝါကျအဖွင့်၌ မဟာဋီကာက ‘ဝိဘင်းအဋ္ဌကထာ၌ ရုပ်သက် ၁၆-ဟုဆို၍ ၁၆-ခုမြောက်စိတ်ဟုဆိုသည်။ သို့ရာတွင် စုတိစိတ်မတိုင်မီ ဟု ဆိုသဖြင့် စုတိစိတ်ကိုပါထည့်သော် ရုပ်သက် ၁၇-ချက် ဟုသာဆိုလိုသည်’ဟု ဖွင့်သည်။ ယင်းဖွင့်ဆိုချက်မှာ အနုဋီကာနှင့် ဆင်ဆင်တူသည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ်၌တွေ့ရသည့် ရုပ်သက် ၁၆-ချက်အဆိုပါရှိသည့် ဒုတိယတစ်နေရာမှာ မူလဋီကာကိုးသည့် ဝိဘင်္ဂအဋ္ဌကထာစကားနှင့် တူသည်။ သို့ရာတွင် မဟာဋီကာ၌ ထူးခြားစွာ ဖွင့်ဆိုခြင်းမပြုချေ။ ဤမျှဖြင့် မဟာဋီကာရှင်သည် အနုဋီကာကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်နှင့် ပတ်သက်မှုရှိမရှိ အတိအကျမဆိုနိုင်။ အတိအကျဆိုနိုင်သည့် အချက်တစ်ရပ်မှာ အနုဋီကာသည် နေတ္တိအဋ္ဌကထာကို ညွှန်းဆိုထားသဖြင့် ယင်း အဋ္ဌကထာကိုရေးသည့် မဟာဋီကာရှင်ထက် နောက်ကျသည်ဟုဖြစ်သည်။

ပိဋကတ်ကျမ်းကျင် ပညာရှင်များအနေဖြင့် မူလဋီကာ၊ အနုဋီကာနှင့် မဟာဋီကာတို့မှ သဲလွန်စများရှာဖွေ၍ တိကျသည့်အဖြေကို တင်ပြသင့်လှပါသည်။ 😊😊😊

^၆ ဝိသုဒ္ဓိ ၁၊ ၂၈၃

^၇ ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ ၁၊ ၃၄၅

^၈ ဝိသုဒ္ဓိ ၂၊ ၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ ၂၊ ၂၉၉။